

Záró beszámoló a K 101735. számú OTKA-projektumról

‘Az Újabb kutatások Magyarország alkotmány-, közigazgatás- és jogszolgáltatás történetéhez – európai kitekintéssel (1848–1918)’ c. OTKA-projektum 5 esztendeje (2012. január 1. – 2016. december 31.) alatt két kutató – dr. Ruszoly József (*1940) vezető kutató és dr. Antal Tamás (*1978) senior kutató – a szerződésben lefektetett 3–3 főbb témakörben végzett munkálatokat: föltárta s rögzítette a levéltári és könyvtári forrásanyagokat, szerzői tevékenységet fejtett ki, szerkesztett, az eredmények publikálását is beleértve. Vonatkozó kutatásaikat nem ezzel a projektummal kezdték, s teljesen le sem zárhatták. A munkálatok természetéből következik, hogy témaköreikből a szomszédos területekre is kitekintettek, s némely esetben a korbeli határaikat is kiterjesztették.

A publikációikban megtestesült eredményeiket a közleményeik egyesített jegyzéke jól szemlélteti (I–43. tétel). Figyelemmel a munkaterv pontozatára ezeknek a tematikus tagolása képezheti jelen záró beszámoló alapját. Bár a kutatók folyamatos kapcsolatban voltak, s kölcsönösen igénybe is vették egymás segítségét, munkálataikat így is egyénileg végezték; ezért is indokolt a témakörök személyhez kötött összegezése.

Dr. Dr. h.c. Ruszoly József DSc.
professor emeritus, vezető kutató
(SZTE Bónis György Szeminárium)

R/1. Jó 50 esztendeje kutatja a hazai törvényhozási és helyhatósági képviseleti rendszerek történetét európai kitekintéssel. E projektumban 3 összefoglaló jellegű könyvet – köztük két nagymonográfiát – publikált. Ezek:

14. ‘Országgyűlési képviselő-választások Magyarországon. 1869–1874’ (2013);
30. ‘A választási bíraskodás története Magyarországon’ (2015) s
37. ‘Választójog és választási rendszer Magyarországon’ (2016).

Tervezett nagymonográfiája (Országgyűlési képviselő-választások Magyarországon. 1848–49) munkálatait még nem fejezte be. (Ezt is célozta volna – a támogatási keret jókora maradványának felhasználásával egyetemben – a második, a Hivatal által elutasított, indokolt hosszabbítás is.)

E témakörhöz kapcsolódik előbb említett (37.) kötete tanulmányainak túlnyomó része, nemkülönben az 1848-i pécsi választásokról írt műve (41.), valamint a vonatkozó áprilisi törvények geneziséről publikált angol nyelvű tanulmánya (43.).

Az 1848: V. tc. 47. §-ból eredő, utóbb mégis a képviselőháztól részben a kir. Curiára átestált választási bíraskodásról nem csupán összegezõ *opus*-t (30.) tett közzé, hanem további résztanulmányokat is publikált (5., 13., 42.). Ez az intézmény egyébként éppen az 1848-iki választási törvényeink kapcsán nyújtja a leggazdagabb, általa tüzetesen föl is dolgozott judikatúrát.

‘Folytonosság és újrakezdés’ c., e témakörben elért eredményeit mintegy mogyoróhéjban sommázó előadásában, melyet 2015. november 26-án tartott az Akadémia várbeli Jakobinus termében a *Iuris Consulto Excelentissimo* életműdíjának átvételekor, az 1848-i választási törvényeknek királyi rendelettel való elismerését mutatta be a kiegyezéstető alá hozó 1865–1868. évi országgyűlés összehívásának másfél évszázados jubileuma kapcsán.

R/2. Szeged városatyáinak archontológiája egy időre levéltári iratmásolataiban maradt.

A községi képviselőket illető, a korszakokat átívelő 1886: XXII. tc. gyakorlati alkalmazásáról szóló korábbi és újabb (15., 21.) tanulmányait e kötetrel zárta:

38. 'Község és közönség' (2016).

R/3. A német és osztrák választójogi fejlődés fontos szakaszairól tervezett tanulmányai egyelőre több évtizedes céduláiban és fénymásolataiban maradtak. Az újabb szakirodalom kutatására tervezett külföldi tanulmányújtára mégsem vállalkozhatott.

*

Számos más, e helyütt föl nem említett, többnyire a képviselői rendszerek s a jogszolgáltatás történetével (is) kapcsolatos, e kutatási projektumba előzetes nevesítés nélkül is beilleszthető írását is tartalmazza a közlemények jegyzéke (6., 7., 16., 22., 29., 39.).

Dr. Antal Tamás PhD, habil.
egyetemi docens, senior kutató
(SZTE Európai Jogi Történelmi Tanszék)

Mindhárom nevesített kutatási területére kiterjedő magyar alkotmány- és jogtörténelmi összegező kötete:

1. A Hundred Years of Public Law in Hungary (1890–1990) (2012).

A/1. Az egyik fő kutatási területe az esküdszékek története Angliában, a kontinentális Európában, különösen pedig hazánkban, melyről és a kapcsolódó intézményekről korábban és jelen beszámolási időszakban is számos új eredményeket hozó tanulmányokat publikált magyar és angol nyelven (3., 18., 19., 20., 24., 25., 27., 28., 33.), illetve egy idevonatkozó angol nyelvű írása megjelenés előtt áll a hazai büntető eljárásjog és az esküdtbíráskodás kodifikációjáról, az európai áramlatba való beillesztéséről, amely egy 2015. évi konferencia-előadása nyomán készült.

Tervebe vett esküdszéki tanulmánykötete a beszámolási időszakban ugyan elmaradt, ám ez a beszámoló vezető kutató szerint sem nagy baj. Úgy véli, hogy – további kiterjedt kutatások nyomán – a szerző az eredményeit akár értekezésben is összefoglalhatja. A brit laikus bíráskodás történetét részletező tanulmányai a mai összehasonlító jog számára is fontos adalékokul szolgálnak, mint ezt a rájuk eső hivatkozások mutatják.

Két megvalósult londoni tanulmányútja a *British Library*-ben (2013, 2014) a hazai, sőt a közép-európai tudományosság számára is új eredményekkel járt, mivel részleteiben mutatja be az esküdszék 19. századi elterjedésének angliai gyökereit és jogintézményeit.

Az esküdszékhez kapcsolható, tágabb kutatási területe a dualizmuskori jogszolgáltatás. Ennek több intézményével is foglalkozott (10., 34., 35., 36.). Vonatkozó publikációi közül különösen e két könyve érdemel figyelmet:

17. 'A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1890 és 1914 között' (2014) s

23. 'A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1914 és 1921 között' (2015).

A viszonylagos forrásszegénység ellenére példaadóan alapos földolgozások ezek. Megérdemlik a folytatást!

A/2. Az 1848. évi városi népképviselői törvényünk geneziséét és Debrecen sz. kir. városban való alkalmazását illetően összefoglaló kötete:

2. 'Város és népképviselő' [2012].

Jól egészíti ezt ki a Blazovich-émlékkönyvben publikált tanulmánya az 1847/48-iki utolsó diéta városokról szóló vitájáról (11.).

A/3. Évtizedes, jelen időszakban befejezett kutatásai öltének testet a szabadelvű országgyűlési képviselő, államtitkár, jogászprofesszor és miniszter életútját (figyelemmel törvényhozásbeli tevékenységére) tartalmazó s általa sajtó alá rendezett, mondhatni agnoszkált egyetemi előadásait tartalmazó eme kötetében:

31. 'Szilágyi Dezső és műve' (2016).

Ritka manapság az a jogtörténész kutató, aki adott esetben nem csupán a törvénytípusokat vizsgálja, de szellemi alkotójukkal is behatóan foglalkozik. Szilágyi Dezső személyisége és tevékenysége, melyet a publicista Ady Endre többször méltatott, sőt egyik költeményébe is beemelte, eddig sem volt ismeretlen, ám ezúton már csaknem minden lényeges elemét megismerhetjük.

Az A1. jelű és ez a témakör a Szilágyinak az angol esküdtbíráskodásról vallott nézeteiről írott tanulmánnyal (26.), továbbá a bírósági reformjairól szóló, részben említett művekkel érnek össze (8., 9., 10., 17., 23., 32., 34.).

*

Valamennyi munkálat alkotmány- és jogtörténeti alap kutatás. A témák jellege folytán nem csupán az állam- és jogtudomány érintkező szaktudományainak, de más társadalomtudományoknak – különösen a történeti tudományoknak – a kutatói is hasznosíthatják elért és közreadott eredményeinket.

Mind a magyar, mind az angol intézmények körében ezek az eredmények gazdagítják a *polgári kori történeti alkotmányok* valóságos intézményeiről alkotott képünket.

Ruszoly József OTKA-publikációinak száma a beszámolási időszakban: 18 (ebből könyv 4), ugyanerre az időszakra eső könyvészeti tétele pedig 65.

Antal Tamás OTKA-publikációinak száma a beszámolási időszakban: 25 (ebből könyv 5), ugyanerre az időszakra eső bibliográfiai tételeinek száma: 41.

E helyütt nem részletezendő, az OTKA-irodának estről-esetre bejelentett nehézségek folytán, különös tekintettel a Bónis-szemináriumban történt adminisztrációs változások miatt, ennyire jutottunk. A teljesebb eredményesség reményében és kilátásával szívesen folytattuk volna még egy esztendeig e pályázati munkát, ám – mint említettük – a Hivatal ennyire már nem bizonyult rugalmasnak. Sajnáljuk. (Ha *mégis*, akkor folytatjuk!)

Abban a reményben, hogy az értékelés így is eredményes lesz, köszönettel búcsúzom az egész hazai kutatástámogatástól, melynek jóindulatát közel 4 évtizedig élvezhettem. Az ÁMSZ-től az NKFIH-ba tagolt OTKA-ig.

Szeged, 2017. január 31.

(R. J.)